

m ü z i k b e l g e l i ğ i

Resim sanatının müzikle bağıntısını araştırır, doküman toplar, örnekleri kapsama alanına ulaştırır, dinletiler yapar

ders BELGELİĞİ müzik kolu çalışmaları 19 Mart 2010 sayı: 13

Arnold Franz Walter **SCHÖNBERG** (1874 – 1951)

“Müziğin iletisini salt müziksel olarak anlayan kimse görece olarak azdır. Müziğin imge uyandırması gerektiği, eğer uyandırmıyorsa ya o parçanın anlaşılmadığı ya da iyi bir beste olmadığı öylesine yaygın bir düşüncedir ki... Ancak yanlış ya da pek basit düşünce böylesi yaygınlaşabilir. Müzikten başka hiçbir sanattan böyle bir şey beklenmez. Sanat özgün malzemesiyle ne veriyorsa onunla yetinilir. Ne var ki bu sanatlarda konu, algılama yetisi sınırlı olan ‘tinsel orta sınıf izleyiciye’ye ileticiyi anlamasında yardımcı olur. Müzikte bu tür bir maddesellik olmadığından kimi onda salt biçimsel güzellik arar, kimi de şiirsellik...”

1925’te öğretmenlik yapmak üzere Berlin’e geri döndü. 1933’te Yahudi olduğu için Naziler tarafından Berlin’i terk etmeye zorlandı. 1898’de Hristiyanlığa geçmiş olmasına rağmen Paris’e sürgün gidince, tekrar Yahudiliğe döndü. 1934’te ABD’ye gitti, o zamana değin Schönberg olan ismini Schoenberg olarak değiştirdi ve 1936’da UCLA’da ders vermeye başladı. 13 Temmuz 1951’de L Beste yaşamına 1897’de yaylı çalgılar dördüleriyle başladı. 1899’da Verklart Nacht’ı tamamlayıp, 1900’de Gurrelieder üzerinde çalıştı. Berlin Konservatuvarı’nda görevli olduğu dönemde Pelleas und Melissande’yi besteledi. Schönberg, 1903 ile 1907 arasındaki eserlerinde kromatik armoninin limitlerini zorladı. Müziğinde tonal yapı giderek önemini kaybederken, en sonunda 1909’daki 3 piyano

eseriyle beraber atonaliteye dönüştü. 1911’de müziğin evrimi açısından bir mihenk taşı olan kitabı, Harmonielehre yayımlandı. Bu dönemde Schönberg aynı zamanda dışavurumcu tarzda resimler yapmaktaydı. Schönberg 1913-1921 arası dönemde çok az eser yazdı. 1923’te tamamladığı Op. 23 5 Piyano parçası ve Op. 24 Serenad dünyaya 12’li nota sistemini tanıtan eserlerdi. ABD’ye gittikten sonraki yıllarda kimi zaman 12 nota sistemli, kimi zaman tonal eserler yazdı. Bu konuyla ilgili olarak “Her besteci, yaratıcılığının durmaması için, farklı tarzlarda yazabilmelidir.” demiştir. 1 Ocak 1911’de Münih’te verilen bir konserde Arnold Schönberg’in atonal besteleri ilk kez seslendirilmişti. Kandinsky ve Franz Marc bu konsere birlikte gitmişlerdi. Bu müziğin Kandinsky’nin resimleriyle benzerliği Marc’ın dikkatini çekiyor. “Tonalitenin büsbütün ortadan kalktığı bir müzik

düşünebilir misin?” diye soruyor Macke’ye yazdığı bir mektupta ve konser izlenimlerini anlatıyor. Kandinsky’nin büyük kompozisyonlarını düşündüm, onlarda da tonaliteye yer yoktur. Ve yine Kandinsky’in sıçrayan lekelerini düşündüm, tıpkı beyaz tuvalle ayrılan renk lekeleri gibi her sesin kendi başına bir ağırlığı olduğu bu müziği dinlerken.” Kandinsky de bu müziğin ardındaki düşüncelerin kendi düşünceleriyle benzerliğinden çok etkilenmiş ve konserin hemen ardından, Schönberg’le gelecekteki dostluklarını ve bu konudaki yazışmalarını başlatacak olan ilk mektubunu yazmıştı. “Sizin bestelerinizdeki ses dizgilerinin birbirinden bağımsız yürüyüşlerini, özgün yaşamlarını ben de resimde bulmaya çalışıyorum. Günümüzde resimde yeni armoniyi konstrüktif yolda arama eğilimi var. Ritim, hemen hemen hep geometri biçimleri üzerinde kuruluyor... Ben yeni armoninin geometri yoluyla değil, tersine geometriye karşıt, mantığa karşıt bir yoldan bulunacağına inanıyorum. Bu yol müzikte olduğu gibi, resimde de dissonansların yolu. Bugünün dissonansları yarının konsonansları olacak.” Kandinsky’ye göre soyut sanat, sanatçının iç dünyasını dile getirir. Müzik, yapısı gereği sanatçının iç-dünyasını yansıttığı için, soyut sanata örnek olabilirdi. Ne var ki, bir sanatın başka bir sanattan bir şeyler öğrenmesi, ancak ilkesel olursa başarılı olabilirdi. Başka bir deyişle, onun olanaklarını

nasıl kullandığını öğrenip, kendi olanaklarını özgül ilkeleri çerçevesinde kullanmalıydı.

Schönberg'in etkilediği sanatçılardan biri olan Kandinsky 1911'de Franz Marc ile Der Blaue Reiter grubunu kurmuşlardı. August Macke, Alexej Jawlensky ve daha sonra da Paul Klee bu gruba katılıyorlar. Dışavurumcu gruplar arasında müzikle bağıntı kuran ve ayrıca sanat dünyasında da kalıcı etkileri olan kuşkusuz bu gruptur. Bu kapalı bir grup olmaktan çok, değişik sanat dallarından gelen sanatçıların katıldıkları bir düşün alışverişi ve tartışma ortamıydı.

Aşırı özellikle şiddetli duygulara yer veren ve herhangi bir yerde anlatım olanaklarının sınırlarını zorlayan, 1900?1935 yılları arasında gelişen akım doğayı ve toplumu nesnel bir bakış açısıyla betimlemeye karşı çıkararak, öznel ya da içsel gerçeğin yansıtılmasını savunmuştur. Özellikle Almanya'da sanat dallarının hepsinde etkili olan akım hem sanatta, hem de toplumda kabul edilmiş biçim ve geleneklere bir başkaldırı niteliği taşımaktadır. Ekspresyonistler ordu, okul, ataerkil aile ve imparatorluk gibi kurumların yerleşik otoritesine karşı çıkararak, toplum dışına itilmiş yoksulların, ezilmişlerin, akıl hastalarının, sokak

Kandinsky, İzlenim 3. (Konser), 1911. Lenbachhaus, Münih

kadınlarının ve eziyet edilen gençlerin yanında yer almışlardır. Akım, özellikle yaratıcı, yetenekli sanatçılara yeni bir düzenin ve yeni bir insanın yaratılmasında öncülük yapma gibi ince bir görev yüklemiştir.

20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan kültürel değişim hareketleri sanat ve bilimde önemli yeni gelişmelerin meydana gelmesine neden oldu. Örneğin; Sigmund Freud gelişmiş psikoanaliz ve bilinçaltı çalışmaları ile, Albert Einstein izafet teorisi ile, Pablo Picasso ve Wassily Kandinsky soyut resimleri ile bu kültürel değişim hareketlerine önemli katkıda bulundular. Müzikte bu hareketin önde gelen sanatçıları Debussy, Stravinsky ve Schönberg oldu. 20.yüzyılın başlarındaki kökten değişim hareketleri müzikte de etkili oldu. Bu zamanda özellikle ritm ve ses yüksekliklerinin organizasyonlarında, vurmali ses kaynaklarında tamamen yeni yaklaşımlar vardı. Bazı besteciler, geleneksel yapıyı o kadar keskin bir biçimde bıraktılar ki, şiddetli bir düşmanlıkla karşılaştılar. 20. yüzyılın müziğinde önceki çağlardan daha çok deneycilik ve farklılık vardı. Batı Müziği'nin yüzyıllardır temel aldığı ve üzerine inşa edildiği tonal sistem dahil, her şeyin doğruluğundan şüphe edildi. 1900'lu yıllara

kadar tonalite, Batı müziğinde yol gösterici bir özellik olmuştu. Müzikal formlar, türler, stiller ve üsluplar 1600 ile 1900 yılları arasında radikal olarak değişmesine rağmen, tonalite değişmeyip aynı kaldı. Romantik dönemin sonlarında uzak tonlara modülasyonlar ve kromatik sesler sık kullanılmasına rağmen, majör ve minör diziler hala Barok döneminde olduğu kadar egemendi. Besteciler bu yüzyılda tonaliteyi tamamen ortadan kaldırmak düşüncesi ile onunla başa çıkmanın farklı yollarını araştırmaya başladılar.

Kaynakça:

Resimde Müziğin Etkisi Yeni Bir Alımlama Boyutu, Nazan İpşiroğlu, 2006 Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi, Lionel Richard, 1999 www.beethovenlives.net

Schönberg, Alban Berg'in Portesi,1910

muzikbelgeligi.blogspot.com

Koridor Müziği Çalışma Grubu:

Başak TOPKAYA

Grafik Uygulama:

Ufuk ÜLKER

ders
BELGELİĞİ

<http://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/dersbelgeligi>